

Міністерство освіти і науки України
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО

ЗАТВЕРДЖУЮ:

В.о. ректора ДонНУЕТ
Чернега О.Б. Чернега

«28» лютого 2019 р.

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування з української мови
для вступу на навчання для здобуття освітньо-наукового ступеня
доктора філософії

Програма затверджена на засіданні кафедри
українознавства
Протокол від «18» лютого 2019 р. № 12

Схвалено
на засіданні Приймальної комісії ДонНУЕТ,
Протокол від «25» лютого 2019 р. № 5

Затверджено
Вченою радою ДонНУЕТ,
Протокол від «28» лютого 2019 р. № 9

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Загальні положення	2
2. Загальні вимоги до знань, навичок та вмінь	3
3. Перелік питань	4
4. Структура та зміст фахового випробування	6
5. Критерії оцінювання	7
6. Список рекомендованої літератури	8

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Українська мова є державною мовою України. Це передбачає її пріоритетне використання в усіх сферах суспільного життя, зокрема у сфері науки та освіти.

Програму фахового випробування з української мови складено з урахуванням державного статусу української мови, її суспільних функцій, специфіки навчального предмета, що має виразні інтегративні функції, здатність справляти різнобічний навчальний і розвивальний вплив, сприяти формуванню особистості, готової до активної творчої діяльності в усіх сферах життя демократичного суспільства, з орієнтацією, зокрема, на професійно-наукову сферу застосування набутих компетентностей.

Фахове випробування з української мови до аспірантури має на меті визначення рівня мовних та мовленнєвих компетентностей вступників щодо подальшого використання державної мови під час навчання в аспірантурі як основного комунікативного засобу освітньо-професійної підготовки за обраною спеціальністю та навчально-наукової діяльності у відповідній галузі наукового знання, спілкування в суспільно-політичній та соціально-культурній сферах, а також засобу всебічного розвитку креативних здібностей аспірантів.

Програма відображає конкретні характеристики рівнів практичного володіння державною мовою та встановлює необхідний обсяг навчального матеріалу для

перевірки функціональної, мовної та мовленнєвої компетенцій вступників, що включають:

досконале володіння українською мовою для забезпечення академічних потреб, а саме: вміння сприймати, розуміти й аналізувати наукові тексти (першоджерела); анотувати та реферувати їх; продукувати власні наукові та науково-публіцистичні тексти; слухати та конспектувати лекції; готувати та проводити презентації та семінари;

досконале володіння орфографічними, орфоепічними, лексичними, фонетичними, граматичними та стилістичними нормами сучасної української літературної мови;

володіння навичками вільного усного монологічного, діалогічного, групового та публічного спілкування українською мовою в усіх сферах суспільного життя.

II. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ, НАВИЧОК ТА ВМІНЬ

Відповідно до програми вступного випробування з української мови вступник має продемонструвати такі знання, вміння та навички:

знання норми сучасної української літературної мови та способи їх реалізації в комунікативній діяльності;

знання правил використання різних мовних засобів відповідно до комунікативних намірів; прийоми висловлення думки для успішного розв'язання проблем і завдань професійно-наукової діяльності; особливості сприйняття, відтворення, редагування текстів публіцистичного, офіційно-ділового та наукового стилів;

знання стилів мови та їх ролі в сучасному суспільстві; вимог до культури професійного спілкування;

знання особливостей фонетичної, графічної, граматичної і лексичної систем української мови;

уміння сприймати, розуміти, перекладати та створювати і редагувати наукові та ділові тексти професійного спрямування;

уміння складати документи різних видів;

уміння послуговуватися лексикографічними джерелами та іншою допоміжною довідковою літературою, необхідною для самостійного вдосконалення мовної культури;

здатність оцінити орфографічну, лексичну, граматичну та стилістичну нормативність фахового тексту та окремих його одиниць;

здатність сформулювати власне судження щодо глибинних процесів та явищ суспільного життя, зокрема з проблем мовита мовної політики;

здатність оцінити рівень мовної компетенції – власної та інших учасників комунікативного процесу;

здатність сформулювати та обґрунтувати рекомендації щодо вдосконалення і коректування письмових текстів та різних видів усного публічного мовлення;

здатність обґрунтувати механізми ефективного досягнення комунікативної мети за допомогою вербальних і невербальних засобів спілкування.

III. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

I. Загальне поняття про мову, її систему та функції.

Мовне законодавство та мовна політика. Законодавчі основи функціонування державної мови в Україні.

Поняття про мову як явище суспільного життя. Суспільні функції мови. Мова і мовлення.

Форми національної мови. Їх характеристика.

Поняття «мовна система», «мовна норма». Норми української літературної мови.

Мовна, мовленнєва, комунікативна професійна компетенція. Комунікативні ознаки культури мовлення. Мовний етикет.

II. Стилiстична диференціяція української мови.

Функціональні стилі української мови та сфери їх застосування. Основні ознаки функціональних стилів. Стилiстичні норми.

Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового і розмовного стилів.

III. Лексика української мови.

Лексичні засоби української мови з погляду походження та вживання. Загальноживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Запозичена та незапозичена лексика. Архаїзми, історизми, неологізми. Терміни, професіоналізми та номенклатурні назви. Поділ лексики за емоційним забарвленням.

Групи лексики за співвідношенням значень: синоніми, антоніми, омоніми, пароніми. Особливості їх вживання в професійному мовленні.

Фразеологія як підсистема лексичної системи мови.

IV. Будова слова. Словотвір.

Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Словотвір. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення термінів.

V. Граматика та орфографія.

М'який знак, апостроф у словах слов'янського походження.

Правопис слів іншомовного походження.

Чергування голосних і приголосних звуків.

Правопис префіксів, суфіксів, подвоєння та подовження приголосних.

Зміни приголосних при словотворенні.

Правопис складних слів. Правопис складноскорочених слів.

Найтипівіші граматичні помилки, що зустрічаються в текстах науково-професійної та ділової тематики. Правопис та відмінювання прізвищ слов'янського походження.

Правопис та відмінювання імен та по батькові. Іменники (закінчення род. в. одн. II відміни). Прикметник (утворення ступенів порівняння та їх правопис). Особливості написання, відмінювання та вживання числівників. Правопис дієслів. Правопис прислівників.

Вживання прийменникових лексико-синтаксичних конструкцій ділового стилю.

Усталені словосполучення ділового стилю.

Синтаксичні засоби текстів офіційно-ділової та професійної сфери спілкування. Особливості вживання дієприкметників та дієприслівників, вставних конструкцій, звертань; речень двоскладних і односкладних, повних і неповних.

VI. Ділові папери як засіб писемної комунікації.

Класифікація документів. Національний стандарт України. Вимоги до змісту та розташування реквізитів.

Резюме. Автобіографія. Характеристика. Заява. Види заяв. Протокол. Витяг з протоколу. Розписка. Доручення. Наказ.

Етикет ділового листування. Діловий лист. Класифікація листів. Реквізити листа та його оформлення. Рекомендаційний лист. Лист-подяка. Лист-прохання.

VII. Науковий текст і його засоби в професійному спілкуванні.

Науковий текст як форма реалізації мовленнєво-професійної діяльності. Способи зв'язку речень у тексті. Класифікація текстів за сферою використання, метою, структурними особливостями. Мовні засоби і композиційна структура наукового тексту. Види і жанри наукових текстів. План, тези, конспект. Анотація. Реферат. Стаття. Рецензія. Відгук. Типові помилки у змісті й будові наукових висловлювань. Основні правила бібліографічного опису джерел, оформлювання посилань.

Науковий етикет.

Форми і види перекладу.

Типи словників.

IV. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Фахове випробування з української мови до аспірантури включає низку завдань різних рівнів складності, націлених на перевірку рівня сформованості мовленнєвої та мовної компетенції вступника:

1. Виконання тестових завдань закритого типу на вибір однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих та тестових завдань на встановлення відповідності, що перевіряють знання та вміння з питань, визначених програмою вступного випробування.

2. Виконання закритих тестових завдань, що перевіряють знання та вміння щодо розуміння, аналізу й редагування фахового тексту.

3. Написання власного зв'язного аргументативного висловлення на дискусійну тему суспільного або морально-етичного змісту (обсягом 200 – 250 слів).

V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Тестові завдання закритого типу на вибір однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих оцінюються по 1 балу за кожну правильну відповідь (0 балів – за неправильну відповідь).

Тестові завдання на встановлення відповідності оцінюються від 0 до 4-х балів (по 1 балу за кожну правильно встановлену відповідність; 0 балів – за неправильно встановлену відповідність).

Написання власного зв'язного аргументативного висловлення на дискусійну тему оцінюється від 0 до 20 балів за критеріями змісту та мовного оформлення:

1. Формулювання тези: 0, 1 або 2 бали.
2. Аргументи, що підтверджують або спростовують тезу: 0, 1 або 2 бали.
3. Наведення прикладів для посилення аргументації:
  - а) приклад із літератури чи інших видів мистецтва: 0, 1 або 2 бали;
  - б) приклад, що є історичним фактом або випадком із життя: 0, 1 або 2 бали.
4. Логічність, послідовність: 0, 1 або 2 бали.
5. Формулювання висновку: 0, 1 або 2 бали.
6. Мовна грамотність:
  - а) орфографія та пунктуація: 0, 1, 2, 3 або 4 бали.
  - б) лексика, граматики та стилістика: 0, 1, 2, 3 або 4 бали.

Зв'язне висловлення, що не відповідає темі, оцінюється в 0 балів. Зв'язне висловлення обсягом до 100 слів оцінюється в 0 балів

Максимальна кількість балів за виконання завдань екзаменаційного білета – 100 балів. Підсумкове оцінювання за результатами випробування здійснюється за чотирибальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» відповідно до нижченаведеної схеми:

Схема переведення тестових балів у чотирибальну шкалу оцінювання

Інтервал значень в умовних балах	Відповідне значення за 4-бальною шкалою
0 - 59	<i>незадовільно</i>
60- 74	<i>задовільно</i>
75-89	<i>добре</i>
90-100	<i>відмінно</i>

VI. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Загнітко А.П. Українське ділове мовлення: фахове і нефахове спілкування / А.П. Загнітко, І.Г. Данилюк. – Донецьк: ТОВ ВКФ БАО, 2010. – 480 с.
2. Мацнева Є.А. Мовне оформлення документів. Навчальний посібник для усіх спеціальностей заочної форми навчання / Є.А.Мацнева. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – 104 с.
3. Конспект лекцій з «Ділової української мови» для студентів усіх спеціальностей. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2015. – 130 с.
4. Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням / С.В. Шевчук, І.В. Клименко. – К.: Алерта, 2011. – 696 с.
5. Шевчук С.В. Практикум з української мови. Модульний курс: навч. посіб. / С.В. Шевчук, Т.М. Лобода. – К. : Алерта, 2009.
6. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні; Ін-т української мови – стереотип. вид. – К: Наукова думка, 2003. – 240 с.

Допоміжна

7. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підруч. / Ф.С. Бацевич. – К. : ВЦ «Академія», 2004.
8. Глущик С.В. Сучасні ділові папери: навч. посіб. / С.В. Глущик, О.В. Дияк, Довідник з культури мови. / За ред. С.Я.Єярмоленко. – К.:Вища школа, 2005. – 399 с.
9. Токарська А.С., Кочан І.М. Українська мова фахового спрямування для юристів / А.С. Токарська, І.М. Кочан. – Львів : Світ, 2008.

10. Шевчук С.В. Ділове мовлення для державних службовців: навч. посіб. / С.В. Шевчук. – К. : Арій, 2008.
11. Шевчук С.В. Українська мова. Комплексна підготовка до тестування: навч. посіб. / С.В. Шевчук, О.О. Кабиш, І.В. Клименко. – К. : Арій, 2008.
12. Шевчук С.В. Ділове мовлення. Модульний курс: підруч. / С.В. Шевчук. – К. : Арій, 2009.
13. Шевчук С.В. Практикум з українського ділового мовлення: навч. посіб. / С.В. Шевчук, О.О. Кабиш. – К. : Арій, 2009.
14. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: підруч. / С.В. Шевчук. – К. : Арій, 2009.

Словники

15. Ганич Д.І. Русско-украинский и украинско-русский словарь. / Д.І. Ганич, І.С. Олійник. – К. : Прапор, 1997.
16. Ганич Д.І. Словник лінгвістичних термінів / Д.І. Ганич, І.С. Олійник. – К.: Вища шк., 1985.
17. Головащук С. І. Словник-довідник з правопису та слововживання / С. І. Головащук. – К. : Наук. думка, 2004.
18. Головащук С. І. Російсько-український словник сталих словосполучень / С. І. Головащук. – К. : Наук. думка, 2001.
19. Головащук С. І. Складні випадки наголошення : словник-довідник / С. І. Головащук. – К. : Либідь, 1995.
20. Головащук С. І. Словник наголосів / С. І. Головащук. – К. : Наук. думка, 2003.
21. Головащук С. І. Українське літературне слововживання : словник-довідник / С. І. Головащук. – К. : Вища шк., 1995.
22. Єрмоленко С.Я. Новий російсько-український словник-довідник. / С.Я. Єрмоленко. – К. : Довіра, 1996.
23. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови / С. Караванський. – К. : Укр. книга, 2004.
24. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. / С. Караванський. – Львів : БаК, 2006.
25. Олійник О. Російсько-український словник наукової термінології. / О. Олійник, М. Сидоренко. – К. : Наук. думка, 1994.
26. Олійник О. Українсько-російський і російсько-український тлумачний словник. / О. Олійник, М. Сидоренко. – К. : Наук. думка, 1991.
27. Орфографічний словник української мови / авт.-уклад. І.С. Головащук. – К. : Перун, 1994.
28. Орфоепічний словник: в 2 т. / уклад. М.М. Пещак, В.М. Русанівський, Н.М. Сологуб.- К. : Довіра, 2003.

29. Російсько-український словник: Сфера ділового спілкування / ред. .О.О. Тараненко. – К. : Основа, 1999.
30. Словник іншомовних слів. / ред. О.Мельничук. – К. : УРЕ, 1985.
31. Словник скорочень української мови. / Ред. Л. С. Паламарчук. – К. : Вища шк., 1988.
32. Словник труднощів української мови / ред. С.Я. Єрмоленко. – К. Рад. школа, 1989.
33. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. – К.: Знання, 2006.

Інформаційні ресурси

34. www.litopys.org.ua
35. www.mova.info
36. www.novamova.com.ua
37. <http://www.nbu.gov.ua/e-resources/>
38. <http://osvita.ua/vnz/reports/culture/10407/>
39. www.pereklad.kiev.ua
40. www.pravopys.net
41. www.r2u.org.ua
42. www.rozum.org.ua
43. <http://termin.com.ua/>

Голова фахової атестаційної комісії

В.М.Зінченко